

Vyhodnotenie realizácie Koncepce organizácie a rozvoja integrovaného záchranného systému do roku 2027 so stavom k 31. decembru 2024

Úvod

Vyhodnotenie realizácie Koncepce organizácie a rozvoja integrovaného záchranného systému do roku 2027 so stavom k 31. decembru 2024 (ďalej len vyhodnotenie“) zachytáva implementáciu opatrení v jednotlivých oblastiach stanovených v Konceptii organizácie a rozvoja integrovaného záchranného systému do roku 2027 (ďalej len „konceptia“) schválenej uznesením vlády Slovenskej republiky č. 226/2022, vyhodnocuje plnenie strategických cieľov konceptie a identifikuje dosiahnuté výsledky ku koncu roka 2024.

Vyhodnotenie je spracované podľa štruktúry konceptie a zameriava sa na napĺňanie opatrení v oblasti efektívneho príjmu a spracovania tiesňových informácií, integrácie a modernizácie informačných systémov, šandardizácie postupov záchranných zložiek, ako aj posúdeniu krokov v budovaní integrovaných bezpečnostných centier (IBC) a plnení legislatívnych požiadaviek Európskej únie (EÚ).

Na základe dosiahnutých výsledkov možno konštatovať, že implementácia konceptie prebieha v súlade s plánom. Realizované opatrenia a modernizačné aktivity významným spôsobom prispievajú k posilneniu funkčnosti, pripravenosti a celkovej efektívnosti integrovaného záchranného systému (IZS) na Slovensku. Medzi naďalej aktuálne výzvy patrí najmä dokončenie procesov informačnej integrácie, zabezpečenie transpozície a implementácie relevantnej legislatívy EÚ a ďalší rozvoj odborných kapacít, vrátane zvyšovania jazykovej spôsobilosti operátorov.

Realizácia Konceptie integrovaného záchranného systému od roku 2022 - 2024

Implementácia jednotlivých opatrení vyplývajúcich z konceptie prebiehala od roku 2022, pričom stav ich realizácie k 31. decembru 2024 je nasledovný.

Časť č. 2 Hlavné oblasti rozvoja IZS v Slovenskej republike do roku 2027

Cieľom ďalšieho rozvoja a budovania IZS je vytvorenie komplexného a efektívne koordinovaného mechanizmu riešenia stavov tiesne, mimoriadnych udalostí a krízových situácií. Tento mechanizmus má zabezpečovať plynulý proces od prijatia hlásenia o udalosti na koordinačnom stredisku integrovaného záchranného systému (KS IZS) až po ukončenie koordinovanej záchrannej činnosti realizovanej v úzkej súčinnosti jednotlivých zložiek IZS priamo na mieste udalosti (zásahu).

2.1. Efektívny príjem a oznámenie o udalosti v stavoch tiesne

V oblasti zefektívnenia príjmu tiesňovej informácie na KS IZS bolo identifikovaných viacero opatrení so zámerom zvýšiť dostupnosť služieb čísla tiesňového volania (ČTV) 112 pre občanov.

Kľúčovým predpokladom zabezpečenia správneho a jednotného postupu pri prijímaní tiesňovej informácie bolo zjednotenie procesov na všetkých KS IZS. Z tohto dôvodu boli prostredníctvom interných predpisov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (MV SR) štandardizované postupy operátorov, čím sa zabezpečila jednotná metodika výkonu služby operátorov pri prijímaní a spracovaní tiesňových informácií na ČTV 112, ktoré konkretizujú jednotlivé kroky operátora v rámci operačného manažmentu na celom území Slovenskej republiky. Tieto predpisy predstavujú základný nástroj na zabezpečenie efektívnej, štandardizovanej a odborne správnej komunikácie a postupu operátorov. Zároveň bola prijatá novela nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 45/2021 o podrobnostiach organizácie a činnosti KS IZS, ktorá odstraňuje prevádzkové nedostatky vyplývajúce z aplikačnej praxe.

V nadväznosti na proces štandardizácie pracovných činností vznikla potreba systémového nastavenia vzdelávania personálu KS IZS. Z dôvodu doterajšej nepostačujúcej úrovne prípravy operátorov bolo v priestoroch Akadémie Policajného zboru v Bratislave zriadené špecializované školiace stredisko, určené predovšetkým na realizáciu odborných vzdelávacích programov pre zamestnancov KS IZS. Predmetné pracovisko umožňuje kombináciu teoretickej a praktickej výučby. S prihliadnutím na skutočnosť, že KS IZS zabezpečujú aj príjem volaní v cudzích jazykoch, boli vypracované projektové zámery na zabezpečenie jazykového vzdelávania. Cieľom týchto projektov je zvýšiť jazykovú vybavenosť operátorov, aby mohli adekvátne reagovať aj na špecifické situácie, v ktorých sa volajúci môže nachádzať.

Implementácia štandardizovaného systému odborného vzdelávania operátorov KS IZS a ustanovenie ich odbornej spôsobilosti bola realizovaná v súlade s ustanoveniami zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“). Na účel zabezpečenia overenia odbornej spôsobilosti operátora KS IZS bolo vydané opatrenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 65/2023 o skúšobnej komisii na vykonanie odbornej skúšky. Každý novoprijatý operátor je povinný absolvovať adaptačné školenie v trvaní najmenej dvoch týždňov priamo na pracovisku príslušného KS IZS. V lehote najneskôr do šiestich mesiacov od nástupu do funkcie je následne povinný absolvovať odbornú spôsobilosť absolvovaním desaťdňového kurzu, ktorý je ukončený záverečnou odbornou skúškou (zameraná na teoretickú a praktickú časť) pred skúšobnou komisiou. K 31. decembru 2024 bolo takto zrealizovaných 14 vzdelávacích cyklov, pričom osvedčenie o odbornej spôsobilosti úspešne získalo 148 operátorov KS IZS.

Na zabezpečenie efektívneho príjmu a spracovania tiesňových informácií je zároveň nevyhnutné aj adekvátne informačno-komunikačné vybavenie. V tejto súvislosti bol vypracovaný projekt modernizácie hardvérového a softvérového vybavenia KS IZS, ktorého cieľom je zabezpečiť plnenie legislatívy EÚ v danej oblasti. Modernizácia reflektuje najmä požiadavky vyplývajúce z delegovaného nariadenia Komisie (EÚ) 2023/444 zo 16. decembra 2022, ktorým sa smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1972 dopĺňa o opatrenia na zabezpečenie účinného prístupu k záchranným službám prostredníctvom tiesňovej komunikácie na jednotné európske ČTV 112.

2.2. Integrovaný manažment riešenia udalostí na koordinačných strediskách

Efektívna a včasná reakcia pri riešení mimoriadnych udalostí je podmienená čo najrýchlejšou a najpresnejšou výmenou informácií medzi záchrannými zložkami navzájom. V tejto súvislosti predstavuje dátová a hlasová integrácia v rámci informačných systémov využívaných zložkami IZS jednu z kľúčových oblastí v uplynulých rokoch. V súčasnosti je plnohodnotná integrácia zabezpečená len medzi zložkami IZS, ktoré sú v gescii MV SR. Problematická zostáva dátová výmena medzi zložkami IZS v gescii MV SR a Operačných strediskom Záchranej zdravotnej služby (ZZS). V roku 2024 bol zaznamenaný v tejto oblasti čiastočný pokrok, kedy bola zrealizovaná malá časť projektu dátovej integrácie, a to zdieľanie lokalizačných údajov volajúceho na tiesňovú linku ZZS 155. Ďalšie fázy projektu dátovej integrácie sú naplánované na nasledujúce obdobie. Prenos dát smerom k ZZS bol k 31. decembru 2024 na úrovni minimálnych dát – lokalizácia a telefónne číslo volajúceho. Ostatné dôležité údaje sú naďalej odovzdávané prostredníctvom hlasovej komunikácie, čo má negatívny vplyv na skrátenie reakčného času.

2.3. Koordinovaný postup záchranných zložiek podľa štandardizovaných postupov

Štandardizácia postupov záchranných zložiek pri poskytovaní pomoci na operačnej, taktickej a strategickej úrovni bola realizovaná prostredníctvom vypracovania návrhov desiatich tzv. Plánov typových činností pre vybrané mimoriadne udalosti. Tieto zahŕňajú najmä dopravnú nehodu veľkého rozsahu, únik chemickej nebezpečnej látky, vysokoprofilový incident, snehovú kalamitu, podozrenie na ohrozenie života a zdravia použitím biologického agens, veternú smršť, povodeň, nedostatok pitnej vody, zosuv pôdy a zemetrasenie. Vypracovanie týchto štandardizovaných postupov prebiehalo v spolupráci so základnými záchrannými zložkami a tieto sú priebežne upravované a dopĺňané na základe aplikačnej praxe.

2.4. Manažment kvality

MV SR v období hodnotenom týmto dokumentom, zaviedlo systém manažmentu kvality poskytovaných služieb na KS IZS, a to predovšetkým vo vzťahu k operátorom ČTV 112. Súčasťou tohto systému je nástroj na meranie kvality hodnotenia činnosti operátorov, ktorý je vyhodnocovaný na mesačnej báze. Hodnotenie sa zameriava na špecifické oblasti komunikácie a práce v informačnom systéme pri prijíme a spracovaní tiesňovej informácie na ČTV 112. Výsledky hodnotenia jednotlivých operátorov KS IZS sú následne poskytované formou spätnej väzby ich priamym nadriadeným.

V nadväznosti na tento proces sa plánuje zaviesť ďalšie formy hodnotenia kvality a efektivity poskytovania služieb na KS IZS a operačných strediskách tiesňového volania, pričom cieľom je ich zosúladiť s európskymi štandardmi.

Časť 3. Ďalšie oblasti pre realizáciu rozvoja integrovaného záchranného systému do roku 2027

Niektoré z oblastí uvedené v časti 3 boli už čiastočne rozpracované v predchádzajúcich častiach, ako napríklad vzdelávanie alebo informačno-komunikačné zabezpečenie. Z tohto dôvodu sa táto časť zameriava predovšetkým na problematiku organizácie, vrátane výstavby IBC, personálneho zabezpečenia, financovania, ako aj postavenia Kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany v rámci IZS.

3.1. Organizácia

Primárnou zmenou v tejto oblasti bola úprava aplikačnou praxou prekonaného zákona o IZS. Novela zákona č. 54/2023 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o IZS, bola prijatá s účinnosťou od 1. apríla 2023. Hlavným cieľom tejto legislatívnej úpravy bolo posilniť pôsobnosť MV SR na strategickej úrovni riadenia vo vzťahu k záchranným zložkám, zaradiť Policajný zbor (PZ) medzi základné záchranné zložky IZS, zvýšiť odbornosť aktérov IZS zavedením inštitútu odbornej spôsobilosti na úseku IZS, ďalej vytvoriť mechanizmus akreditácie ostatných záchranných zložiek – právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov, ktorí majú v predmete činnosti ochranu života, zdravia, majetku alebo životného prostredia. Zavedenie akreditácie má zvýšiť pripravenosť týchto zložiek pri riešení pomoci v tiesni v spolupráci so základnými záchrannými zložkami IZS.

3.2. Organizácia – integrovaná odozva (integrované bezpečnostné centrá)

Novela zákona o IZS zohľadňuje aj možnosť vybudovania IBC. Tieto centrá majú slúžiť ako spoločné pracoviská základných záchranných zložiek IZS a orgánov krízového riadenia na území kraja. Po nástupe súčasnej vlády došlo z objektívnych dôvodov k zmene prístupu k budovaniu integrovaných bezpečnostných centier, a to v kontexte nových priorít v oblasti fungovania IZS a implementácie Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky. Tento plán predstavuje strategický rámec na obnovu krajiny po pandémii COVID-19 a zároveň rieši odpoveď na dlhodobé štrukturálne výzvy v oblasti verejnej správy, digitalizácie, bezpečnosti a krízového riadenia. V oblasti „Efektívna verejná správa a digitalizácia“, konkrétne Komponentu 16 zameraného na bezpečnosť a ochranu obyvateľstva, sa prostredníctvom Reformy 3 (Optimalizácia riadenia krízových situácií) predpokladalo zavedenie koordinovaných postupov pre zložky IZS a vybudovanie siete IBC ako nevyhnutnej fyzickej a digitálnej infraštruktúry. Výstavba takejto infraštruktúry mala byť realizovaná do 30. júna 2026. V dôsledku prehodnotenia strategických priorít súčasnej vlády v oblasti organizácie a rozvoja IZS do roku 2027, ako aj po analýze realizačných možností MV SR, bolo však vyhodnotené, že výstavba nových IBC v stanovenom časovom rámci nie je reálne uskutočniteľná.

Hlavnými dôvodmi sú najmä: vysoká komplexnosť investičného procesu, potreba časovo náročnej projektovej a stavebnej prípravy a obmedzené realizačné kapacity. Z týchto dôvodov sa pristúpilo k čiastočnému naplneniu cieľov prostredníctvom modernizácie už

existujúcich KS IZS a operačných stredísk. Konkrétnym krokom v tomto smere bola rekonštrukcia časti objektu na Tomášikovej ulici v Bratislave, ktorý je vo vlastníctve MV SR. Pôvodná budova bola prestavaná na nové priestory pre KS IZS Bratislava, Operačné stredisko Hasičského a záchranného zboru a Operačné stredisko ZZS, ako aj plánované priestory pre operačné stredisko PZ. Týmto riešením sa zabezpečí efektívne prijímanie a spracovanie tiesňových informácií, ako aj koordinácia záchranných zložiek pri riešení mimoriadnych udalostí v Bratislavskom kraji. Tento prístup zároveň umožňuje naplniť podstatu investičného zámeru Plánu obnovy a odolnosti SR v realizovateľnom rozsahu a zohľadňuje aktuálne organizačné, časové a kapacitné možnosti verejnej správy pri implementácii systémových investícií v oblasti krízového riadenia.

3.3. Personálne zabezpečenie

Personálne zabezpečenie KS IZS prešlo k 1. januáru 2024 významnou organizačnou zmenou. V rámci tejto transformácie operátori ZZS ukončili svoju aktívnu účasť na priamej obsluhu ČTV 112.

Od tohto dátumu sú na obsluhu ČTV 112 oprávnení výlučne zamestnanci okresných úradov v sídle kraja a príslušníci Hasičského a záchranného zboru. Tento krok predstavuje systémovú zmenu v štruktúre personálneho obsadenia KS IZS, ktorý zároveň odráža nové nastavenie kompetencií pri riadení a spracovaní volaní ČTV 112. Táto zmena je priamym dôsledkom novely zákona o IZS, ktorá nadobudla účinnosť od 1. apríla 2023.

3.7. Financovanie

V reakcii na rastúce požiadavky EÚ v oblasti digitalizácie a dostupnosti verejných služieb, najmä v súvislosti s implementáciou smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb, sa pripravuje reforma krízového riadenia na národnej úrovni. Súčasťou tejto reformy je zriadenie samostatnej inštitucionálnej entity s vlastným programovým a finančným rámcom. Jej úlohou bude dlhodobo a systematicky zabezpečovať rozvoj a prevádzku moderných nástrojov pre oblasť tiesňovej komunikácie, koordinácie a reakcie na krízové situácie. V súčasnosti je financovanie zložiek IZS zabezpečované prostredníctvom štátneho rozpočtu, a to cez vybrané rozpočtové kapitoly MV SR. Okrem toho sú vybrané komponenty (napr. obnova KS a operačných stredísk, ako aj ich technické zabezpečenie) financované z mimorozpočtových zdrojov, konkrétne z odvodu časti poistného podľa § 68 zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve v znení neskorších predpisov. Absencia samostatného programu v rámci programovej štruktúry štátneho rozpočtu zásadným spôsobom obmedzuje možnosti strategického rozvoja krízového riadenia, najmä v oblastiach, ktoré si vyžadujú väčšie systémové zásahy (napr. rozšírenie priestorových kapacít koordinačných stredísk, komplexná modernizácia digitálnych technológií, a implementácia dostupných komunikačných rozhraní pre osoby so zdravotným postihnutím). Z tohto dôvodu je zriadenie samostatnej inštitúcie alebo programu krízového riadenia s vlastným financovaním nielen odôvodnené, ale aj nevyhnutné. Táto entita by zabezpečila lepšiu koordináciu medzi všetkými zložkami IZS, udržateľné investície do digitálnych nástrojov a plnenie záväzkov Slovenskej republiky voči EÚ.

3.9. Organizačné, personálne a materiálno-technické zabezpečenie kontrolných chemických laboratórií.

Kontrolným chemických laboratóriám civilnej ochrany bola venovaná mimoriadna pozornosť. Výrazne sa obnovilo ich materiálno-technické vybavenie, a to prostredníctvom obstarania nových prístrojov pre laboratóriá ako aj zabezpečením nových mobilných laboratórií.

Vzhľadom na náročnú a rizikovú prácu pracovníkov laboratórií, došlo k zmene ich služobného zaradenia a boli zaradení do služobného pomeru príslušníka PZ.

Záver:

Realizované opatrenia v jednotlivých oblastiach koncepcie výrazne prispeli k zlepšeniu dostupnosti pomoci pre občanov v tiesni, pri ohrozeniach a mimoriadnych udalostiach, ako aj k efektívnejšej koordinácii činnosti záchranných zložiek. Väčšina opatrení je postupne úspešne implementovaná do praxe. Výnimkou je budovanie IBC, ktorého realizáciu v súčasnosti brzdí najmä absencia samostatného rozpočtového programu a nevyhnutný investičný rámec. Napriek tomu bol v ostatných oblastiach dosiahnutý významný pokrok, ktorý vytvára stabilný základ pre ďalší rozvoj IZS.

Koncepcia je realizovaná aj prostredníctvom uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 285 zo 7. júna 2023, ktorým bol schválený Akčným plán ku Koncepcii organizácie a rozvoja integrovaného záchranného systému do roku 2027. Podľa bodu B.2. tohto uznesenia bude plán vyhodnotený a predložený na rokovanie vlády Slovenskej republiky ako samostatný materiál v priebehu roka 2027.